

מידע לציבור

כיצד לנהוג לאחר הפטירה:

עם פטירתו של אדם נדרשות מקרוביו פעולות שונות כגון קביעת המוות בבית או בבית החולים, הוצאת רישיון קבורה, תעודת פטירה וקביעת מועד הלוויה. במדרך זה תוכלו ללמוד על הפעולות שיש לבצע בבית או בבית החולים, מול מוסדות המדינה ומול חברות ואתרי הקבורה.

פטירה בבית:

במקרה של פטירה בבית עליכם לצלצל למוקד מגן חוד אדום (101) ולהזמין אמבולנס עם חפא לקביעת המוות והוצאת תעודת פטירה. עליכם לדאוג גם לפינוי הגופה באמבולנס פרטי או באמצעות חברה קדישא (שגם היא גובה תשלום על העברת גופה) לקיחור בבית העלמין או בבית חולים קרוב.

בנוסף לתעודת הפטירה שתקבלו מהחפא שקבע את המוות, תוכלו להוציא תעודת פטירה רשמית ומסודרת ממשרד הפנים.

פטירה בבית החולים:

במידה וקרח המשפחה שלכם נפטר בבית החולים, תקבלו תעודת פטירה בבית החולים עצמו. עליכם להביא את תעודת הזהות של הנפטר כדי לקבל את השירות. במידה והנפטר מת בתאונה או במוות לא טבעי אחר, עליכם להצטייד גם באישור המשטרה.

בנוסף לתעודת הפטירה שתקבלו מהרופא שקבע את המוות בבית החולים, תוכלו להוציא תעודת פטירה רשמית ומסודרת ממשרד הפנים. באתר הרשות הארצית לשיחתי דת תמצאו מידע מקיף כיצד יש לנהוג לאחר הפטירה, הוראות המוסד לביטוח לאומי, הקבורה בישראל, מנהגי אבלות, רשימת חבחות קדישא ורשימת חבחות לקבורה אלטרנטיבית בישראל.

חשד למוות לא טבעי:

במידה וקיים חשד למוות לא טבעי, במוות בבית, (תאונה, פלילים) הזמנים הביתה את המשטרה והצטייד באישור מתחנת המשטרה באזור מגורכם, לפני הקבורה. במידה ויש בידי המשפחה הודעת פטירה ובה סיבת המוות, אין צורך להודיע למשטרה. במשרד המשפטים תוכלו ללמוד על הליך חקירת סיבת המוות.

אם הזמנתם משטרה, הקצין יגיע לבית בו נמצאת הגופה ואם הנסיבות לא מעלות חשד לפלילים, בסמכותו של ראש לשכת החקירות המרחבי לותר על המשך חקירה. במקרה כזה המשפחה תרשה להמשיך ולטפל בגופה עד לקבורה.

רישיון קבורה:

לקבלת רישיון קבורה, עליכם לפנות למחזור רישיונות קבורה במשרד הבריאות עם המסמכים הבאים:
תעודת פטירה בשלושה עותקים
אישור מהמשטרה, במקרה של מוות לא טבעי
תעודת זהות של הנפטר.

תיאום הקבורה:

כדי לתאם את מקום הקבורה ומועדה, עליכם לפנות עם תעודת הפטירה, רישיון הקבורה וכל מסמך אחר שיש ברשותכם לחברה קדישא, או לחברה המטפלת בקבורה האזרחית, ואלה יתנו לכם מועד ללוויה.

רישום פטירה:

אחת הפעולות שעליכם לבצע אחרי מות קרח משפחה, היא רישום פטירה בלשכות רישום האוכלוסין של משרד הפנים. עליכם לעדכן את השינוי בסטטוס, בקובץ מרשם התושבים ובספח תעודת הזהות של בן או בת הזוג של הנפטר. רשאי לבקש את השיחות, בן/בת משפחה או מי שיש לו עניין בדבר – בצירוף מכתב הסבר.

במשרד הפנים תוכלו לקבל מידע על רישום פטירה למי שנפטר בארץ, ועל רישום פטירה למי שנפטר בחו"ל.

דיני ומנהגי אבלות:

מובאים להלן מקצת מדיני ומנהגי האבלות הנהוגים בחב עדות ישראל.
בני משפחת הנפטר החלים עליהם דיני אבלות הם: אב, אם, ילדים, אח, אחות, בעל ורעה.

אחרי הפטירה:

1. מדליקים נר נשמה בבית בו האבלים יושבים "שבעה".
2. יש להביא בחשבון כי בבית הקברות בזמן הקבורה, קורעים קרע בחזית הבגד העליון, אותו לובש האבל. בגד זה נהגים לא להסיר עד תום ימי ה"שבעה".
3. ממועד הפטירה ועד להלוויה חלים על האבלים דיני אנינות- האבל פטור ממצוות עשה עד לקבורה.

קריעה:

כל הקרובים החייבים בשבעה ימי אבלות על המת וצריכים לקרוע עליו.
קודם הקריעה מברכים: "בחרך אתה ה' אל' מלך העולם דיין האמת".
מותר לפני הקריעה להחליף בגדיו וללבוש בגדים פשוטים כדי לקרוע בהם.
צריך לקרוע בעמידה, ואם קרע בישיבה צריך לחזור ולקרוע בעמידה.

מקום הקריעה:

על כל הקרובים נהגים לקרוע הבגד העליון מצד ימין, ועל הורים נהגים לקרוע כל בגדיו ובצד שמאל, ואם החליף אינו מעכב.

זמן הקריעה:

יש קהילות שנהגות לקרוע בשעת צאת הלוויה, ויש קהילות שנהגות לקרוע בזמן הקבורה.
אין להחליף במשך ימי השבעה את בגדיו שקרעו בו, ובמקום שיש צורך להחליף מותר,
חוץ מאשר בקריעה על הורים. האבל על הורים - שמחליף בגד עליו לקרוע את הבגד שהחליף.
אם לא קרע בזמן הלוויה קורע תוך ימי השבעה, ולאחר ימי השבעה אינו חייב שוב לקרוע.

שבת וחג:

בשבת ויום טוב אסור לקרוע, בחול המועד תלוי במנהג הקהילות, אבל צריך לברך ברכת דין האמת.

איחוי הקרע:

על כל קרובים מותר לאחר שבעה לחבר את מקום הקריעה בסיכה, וכן מותר לתפור
בתפירה לא ישרה, ולאחר שלושים מותר לתפור כרגיל, על הורים מותר לחבר
על ידי סיכה או לתפור בתפירה לא ישרה רק אחרי שלושים, ולתפור כרגיל אסור לעולם.
נשים נהגות לחבר מיד אחרי הקריעה את מקום הקריעה בסיכה או בתפירה לא ישרה,
גם כשקרעו על הורים, מפני הצניעות.

הלוויה:

מצווה ללוות את המת והוא בכלל מצוות "ואהבת לרעך כמוך" ומהדברים
שאדם אוכל פירותיהם בעולם הזה והקורן קיימת לעולם הבא.
יש לעשות הכל כדי להביא את המת לקבורה באותו יום.
כשמלווים את המת נהוג לומר פרקי תהילים, ובייחוד מזמור צ"א "ושב בסתר עליון"
ובהלוויה אשה אומרים גם פרק ל"א במשלי "אשת חיל", בקרב עדות המזרח נהגים

לומר גם "אנא בכוח כו", "ומי אל-כמוך". מהגים בשעת הלוויה לתת צדקה לעילוי נשמת הנפטר ולומר: הנני נתן צדקה הזאת לתועלת הנפש שיצלה הקב"ה מכל פורענויות ותזכה לעלות למעלת הצדיקים.

יש מהגים כשעוברים עם הנפטר על יד בית כנסת נעמדים עם המיטה, ואומרים המשנה "עקביא בן מהללאל אומר" (פ"ג דאבות) וב' פסוקים מצידוק הדין "הצר תמים וגו'", גדול העצה ורב העלילה וגו' אחר כך אומרים הבנים או קרובים אחרים קדיש. אחרי הקבורה וסתימת הגולל אומרים "צידוק הדין", בימים שאין אומרים בהם תחנון או כשהקבורה בלילה אין אומרים, ולאחריו אומרים "קדיש הגדול". אחרי אמירת הקדיש מרחיקים ד' אמות מהקברים, ואנשים המלווים נעמדים בשתי שורות, והאבל חולץ מנעליו ועובר בין השורות, והעומדים בשורות מנחמים אותו ואומרים: "המקום ינחם אותך (לרבים אומרים אתכם) בתוך שאר אבלי ציון וירושלים", גם בלוויה בחול המועד עושים שורה רק האבל אינו חולץ מנעליו. מהגים בעת החזרה מלוויה את המת תולשים עפר ועשבים ומשליכים מאחור ואומרים: "זכור כי עפר אנחנו", ואחר כך חוצים ידיהם ואין מנגבין. מהגים שאין נוטלים הכלי לנטילה מיד מי שגמר לרחוץ, רק מי שגמר שם הכלי מהופך והשני לזקחו. מהגים ללוות את האבלים מבית הקברות עד ביתם.

עד הקבורה:

האון פטור מכל המצוות מפני שהוא טרוד בצרכיו של המת ובקבורתו, וגם מפני כבוד המת שלא יהיה נראה כמי שמסיח דעתו ממנו ולכן אינו קורא קריאת שמע ואינו מתפלל ואינו מניח תפילין, אינו מצטרף לעשרה למניין ולתפילה ולאמירת קדיש, ואם הוא כהן אינו נושא כפיו. באכילת פת נוטל ידיו ואינו מברך "על נטילת ידיים", וכן אינו מברך ברכת "המוציא" לפני האכילה ולא "ברכת המזון" לאחריו, וכן אינו מברך ברכה באכילת שאר דברים. אינו מברך ברכת "אשר יצר" אחרי עשיית צרכיו, וכן אינו עונה "אמן" בשמיעת ברכה או קדיש. כשמגיע לבית הקברות אינו מברך ברכת "אשר יצר אתכם בדין". האון אומר קדיש בעת הלוויה.

מנהגי אבלות:

האון אסור באכילת בשר ובשתיית יין, וכן אינו מתרחץ, וכן אין לוסך על גופו שמן ומשחות חוץ כשיש בזה צורך רפואי, וכן אין להסתפר ולהתגלח. אין להשתתף בשמחות ואסור בחיי אשות. אסור בתלמוד תורה ולשאל בשלום אדם, מותר לומר תהילים בפני הנפטר. מותר לצאת מביתו כדי לסדר צרכי המת, וכן מותר לנעול נעליו. דיני אנינות ומתי יש להתחיל האבלות.

טומאת הכהן:

אסור לכהן להיטמא למת, דהיינו להתקרב בתוך ד' אמות של מקום המת, או להיכנס בבית שנמצא שם מת. אם הנפטר הוא אחד משבעה קרובים, מותר ומצווה על הכהן להיטמא. שבעת הקרובים הם: אביו, אמו, בנו ובתו, אחיו, אחותו ואשתו. הכהן מיטמא רק כשהמת שלם, אבל אם חסר ממנו משהו אסור להיטמאות. גם אם מה שחסר מונח בצידו או תפרו וחברו עם הגוף, ולכן אם בוצע במת ניתוח אחרי המוות אין לקרבו הכהנים להיטמא לו. מותר לו ללוות המת שהוא קרוב עד הקבר אם לא נמצאים קברים בדרך בתוך ד' אמות.

אחרי הקבורה:

1. אלה הם הדברים שהאבל אסור בהם במשך שבעת ימי האבלות: מלאכה, רחיצה וסיכה, נעילת מנעלים, חיי אישות, תלמוד תורה, שאילת שלום, כיבוס בגדים ולבישתם, ישיבה על כיסא וספסל, תספורת וגילוח, יציאה מהבית, השתתפות בשמחות.
2. האבלים השבים מההלוויה נהגים לשבת שבעה בבית הנפטר במקום נמוך ממקום מושבם הרגיל.
3. נהוג שהשכנים מכינים לאבלים סעודה בשובם מההלוויה, סעודה זו מכונה סעודת הבראה.
4. נהגים לומר קדיש על הנפטר במשך שנת האבל מיום הפטירה.
5. בתום ה"שבעה" יש להזמין מצבה לקבר. מאחר והכנת המצבה הוא תהליך ממושך.
6. על המצבה להיות מוכנה לכסוי הקבר ביום השלושים. נהוג לעלות ביום זה לטקס "גילוי מצבה".
- 7.

סעודת הבראה:

נהוג שהשכנים מכינים לאבל בשוב מבית הקברות סעודה הראשונה אחרי הקבורה. נהוג להכין לסעודה לחם עגול וביצים קשות. בערב שבת וביום טוב אחר תשע שעות זמניות ובערב פסח משעת איסור אכילת חמץ אין אוכלים סעודת הבראה, ואין באבל אוכל עד הלילה. בחול המועד ובפורים אוכלים סעודת הבראה בעת שיושבים על כיסאות רגילים, ואין אוכלים ביצים קשות אלא מיני מזונות וקפה וכדומה.

ניחום אבלים:

מצווה גדולה לנחם אבלים, והיא קודמת למצוות "ביקור חולים", מפני שניחום אבלים הוא גמילות חסדים עם החיים ועם המתים. אין המנחמים רשאים להתחיל לדבר דברי ניחום עד שהאבל מתחיל מקודם, אין די במה שמנחמו רק צריך גם לדבר עמו דברים טובים עד שישמחו. כשנכנס וכשיוצא אין אומר "שלום", וכשקם לצאת אומר "המקום ינחם אותך" (לרבים אומרים אתכם) בתוך שאר אבלי ציון וירושלים" והאבל עונה אמן. יש שנהגים שאין מנחמים בשלושה ימים הראשונים, ויש אין מקפידים בכך.

בית האבל:

הדלקת נר:

נהגים להדליק נר בבית האבל לעילוי נשמת הנפטר, הנר צריך להיות דלוק במשך כל השבעה גם בשבת וביום

כיסוי המראות:

נהגים לכסות המראות בבית האבל, ויש שמכסים גם תמונות אנשים.

לעמוד לכבוד אדם:

אין האבל צריך לעמוד אף בפני אדם חשוב אבל צריך לעמוד בפני ספר תורה. כשהאבל עומד אסור לומר לו שב.

תפילות:

מצווה להתפלל במניין בבית שנפטר בו המת, וכשאין אפשרות להתפלל שם כגון אם נפטר בבית החולים, נהגים להתפלל במקום שהאבלים יושבים בו שבעה. האבל אינו מניח תפילין ביום הראשון לאבלות. נהגים שהאבל מתפלל לפני העמוד ואומר כל הקדישים במשך י"א חודש.

אין אומרים "תחטן" ולא "למנצח" בבית האבל, ויש שאין אומרים גם פסוק "ואני זאת בריתי", וכן הטהנים אינם נושאים שם כפיהם, ובראש חודש אין אומרים שם "הלל".
אחר תפילת שחרית וערבית (ויש אומרים אחרי מנחה) נוהגים לומר מזמור מ"ט שבתהילים, ובימים שאין אומרים בהם תחטן אומרים במקומו מזמור ט"ז.

לימוד משניות:

נוהגים ללמוד משניות במשך ימי השבעה בבית האבל לעילוי נשמת הנפטר, ויש שנוהגים ללמוד פרקי משניות המתחילות בשמו של הנפטר ולאחריו לומדים ארבע משניות שבפרק ז' ממסכת מקוואות שהם אותיות נ. ש. מ. ה., ואומרים תפילת "אנא" והאבל אומר קדיש דרבנן.

לקיחה מבית האבל:

יש נוהגים לא להוציא דברים מבית האבל כל השבעה, מפני רעה השורה שם.

קריאת התורה:

מותר להביא ספר תורה לבית האבל כדי לשמוע קריאת התורה, ויש שמדקדקים שיקראו בו לפחות שלוש פעמים האבל אינו עולה לתורה גם כשהוא כהן או לוי, אבל מותר לו להוציא ולהכניס ספר תורה, וכן מותר לכבד בהגבהה וגלילה, וכשמכבדים אותו בהגבהה מותר לו אחר כך לשבת על הכיסא עם הספר תורה. אומרים "יהי רצון" אחר קריאת התורה.

ברכת שונות:

אין לאבל לקדש הלבנה אם ישאר זמן לקדש אחר ימי אבלו, ובאם לא ישאר מותר לו לצאת בחוץ ולקדש אבל לא יאמר "שלום עליכם".
מותר לו לברך ברכת "הגמל", וכן מותר לו לברך ברכת "שהחיים" על פרי חדש, וברכת "הטוב והמטיב".

יום השביעי:

ביום השביעי בבוקר אחר התפילה יושבים האבלים שעה קלה ומנחמים אותם, ולאחריו אומרים להם "קומו".
מיד לאחריו הותר לאבלים בכל הדברים שהיו אסורים להם במשך השבעה, מפני שמקצת היום כסולו, ומותר לו מי שאין לו מנחמים וכן בשבת שאין באים לנחם, נפסקת האבלות בזמן שהדרך לצאת לבית הכנסת אחר התפילה נוהגים ביום השביעי לבקר בבית הקברות על הקבר, ואומרים פרקי תהילים ותפילת "אנא", ומזכירים נשמת הנפטר בתפילת "א-ל מלא רחמים" ואם יש מניין אומרים קדיש.
אם חל יום השביעי בשבת עולים לקבר ביום ראשון.

מנהגי אבלות:

אלה הם הדברים שהאבל אסור בהם במשך שבעת ימי האבלות: מלאכה, רחיצה וסיכה, נעילת מנעלים, חיי אישות, תלמוד תורה, שאילת שלום, כיבוס בגדים ולבישתם, ישיבה על כיסא וספסל, תספורת וגילוח, יציאה מהבית, השתתפות בשמחות.

מלאכה:

אין לעשות מלאכה ולהתעסק בסחורה, חוץ ממלאכות הבית כגון אפיה ובישול, הדחת כלים ונקיון הבית. כשיש לאבל חנות או עסק הם צריכים להיות סגורים כל השבעה, ואם יש לו שותף ועל ידי סגירת העסק יהיה לשותף הפסד, יש להתייעץ עם רב באלו אופנים אפשרי פתיחת עסק.

רחיצה וסיכה:

אין לרחוץ כל הגוף גם במים קרים, פניו ידיו ורגליו מותר רק במים קרים, לצורך רפואה בצינור הרפא, מותר להתרחץ במים חמים גם בחולה שאין בו סכנה. אשה שנזדמנה זמן טבילה בימי אבלותה אסורה לטבול, אבל מותרת לרחוץ גם במים חמים במקומות הנחוצים כדי ללבוש לבנים לספירת שבעה נקיים. אין לסוך גופו בשמן או במשחה לצורך תענוג, אבל כדי להעביר הזיעה או לצורך רפואה מותר. אין לאשה להתאפר במשך כל השלושים, חוץ מאשה נשואה אחרי שבעה. לכלה במהלך החודש הראשון לנישואיה לבחורה העומדת בשידוכין מותר להתאפר גם בתוך השבעה.

נעילת מנעלים:

אין לנעול נעליים של עור, אבל נעליים מגומי (נעלי טניס) או מבד אם אין בהם שום חלק מעור מותר.

חיי אישות:

האבל אסור במשך השבעה כולל שבת בחיי אישות, ויש להחמיר גם בשאר קרבות כגון חיבוק ונישוק ושינה במיני

תלמוד תורה:

אין לקרוא בתורה, נ"ך משנה גמרא הלכות ואגדות במשך כל השבעה כולל שבת, חוץ מספר איוב איכה וכדומה כמובן מותר לתלמוד הלכות אבילות וספרי מוסר. תהילים אם רגיל לומר בכל יום מותר כשאומח בדרך תפילה וב'

שאלת שלום:

אין לומר שלום לשום אדם במשך השבעה, ואם אדם שאינו יודע שהוא אבל שאל בשלומי, בשלושת ימי האבלות הראשונים אין לענות לו, רק יודיע לו שאסור לו לענות, ואחר שלוש הימים מותר לענות. מותר לאבל לאחל לחבר שאר ברכות כגון ברכת מזל טוב וכדומה, וכן מותר לאחרים לאחל לאבל, ומותרים גם להושיט יד כשמאחלים זה לזה.

אין לשלוח דחונות לאבל במשך השלושים, ולאבל על הורים במשך כל שנת האבלות. בפורים אין לשלוח לאבל משלוח מנות, אבל האבל צריך לשלוח אפילו בתוך השבעה.

כביסת בגדים ולבישתם:

אין לאבל לכבס או לשהי בגדים, וכן אין לאחרים לכבס ולהשי את בגדיו גם אם אינו לובש אותם בתוך השבעה. אם מסר בגדיו למכבסה קודם שנעשה אבל, מותר להם לכבסם. אין ללבוש בגדים מכובסים במשך השבעה גם אם כבסו קודם שנעשה אבל. בני ביתו של האבל (שאינם אבילים) מותרים לכבס בגדיהם, וכן מותרים ללבוש בגדים מכובסים.

ישיבה על כיסא:

אין לשבת על גבי כסא וספסל, רק על כיסא נמוך משלושים ס"מ או על גבי כרים ומזרנים מותר. האבל אינו חייב לשבת כל היום רק בשעה שנמצאים אצלו המנחמים, ובשאר היום אפשר לו לעמוד ולהסתובב בו

תספורת וגילוח:

אין לאבל להסתפר ולהתגלח במשך כל השלושים. אין לקצץ ציפורניו במספרים או במקצץ ציפורניים, בין של ידיו ובין של רגליו במשך השלושים, אבל לקצץ בשיניו או בידיו מותר, ומותר גם להתחיל הקציצה בכלי ולגמור בידיו או בשיניו.

יציאה מהבית:

אין לאבל לצאת מביתו במשך השבעה גם לצורך מצוה, ואם אין אפשרות לסדר מניין בביתו בתפילות, יש להתיר ללכת לבית הכנסת ולהתפלל בציבור ולומר קדיש. כשקשה לו לישון במקום שיושבים בו השבעה, מותר לו לצאת לביתו בלילה בשעה שבני אדם כבר אינם נמצאים ברחובות.

השתתפות בשמחות:

אין לאבל להשתתף בשמחות במשך השלושים, ולאבל על הורים במשך שנת האבלות ובברית מילה של בנו או בחופת ילדיו מותר להשתתף גם בתוך השבעה. ישנם מקרים שאפשר להשתתף בשמחות במשך האבלות, ויש להתייעץ על כך עם רב.

הקמת מצבה:

מנהג ישראל קדום להציב מצבה על קבר המת, והוא הנקרא "נפש" בלשון חז"ל, נהוג לכתוב עליה דברים קצרים אשר סמלו את אישיותו ודמותו, וכן שם הנפטר ושם אביו בין בגבר ובין באשה, אצל עדות המזרח נהוג שבין בגבר ובין באשה כותבים שמו ושם אמו, וכן כותבים תאריך פטירתו בתאריך העברי, ואין לכתוב תאריך לועזי.

בסוף המצבה נהוג לכתוב ת. נ. צ. ב. ה. שמשמעותו תהא נשמתו צחורה בצחור החיים. יש נהגים להספיד בעת הקמת המצבה, ולכן הם נהגים לא להעמיד המצבה בימים שאין מספידים בהם.

זמן הקמתה:

בחרב המקומות נהגים להעמיד המצבה ביום השלושים, ולכן רצוי להקדים הזמנתה מיד אחר השבעה כיוון שלהכנתה דרוש זמן, ויש נהגים להעמיד מצבה בתום השנה.

השלושים:

לאחר שבעת ימי האבלות עדנו אבל עוד עשרים ושלושה יום עד תום שלושים יום, ונהג בהם קצת דברים של אין להסתפר ולהתגלח, וכן אין ליטול ציפורניו בכלי. רחיצה מותרת גם במים חמים, האשכנזים נהגים לא להתרחץ במים חמים כל השלושים. כשלוש בגדים מכובסים צריך לתת אותם מקודם לאחר ללבושם לשעה קלה ואחר כך מותר לו ללבושם. יש נהגים שאם מניחם על גבי הרצפה או שמקלקל הקיפולים נחשב כאילו לבשם אחר, ומותר ללבושם. אין ללבוש בגדים חדשים, ובמקום הצורך מותר אם לבשם שניים או שלושה ימים, וכן אין ללבוש בחול בגדי שבת. אין לישא אשה בתוך השלושים, ואם קבעו חתונה קודם שנעשה אבל והוא חוק מותר. שיזכים מותר לעשות גם בתוך השבעה, ואפילו ביום המיתה.

יום השלושים:

נהגים ביום השלושים לבקר בבית הקברות על הקבר ואומרים פרקי תהילים ותפילת "אנא" ומזכירים נשמת הנפטר בתפילת "א-ל מלא רחמים" וכשיש מניין אומרים קדיש. אם חל יום השלושים בשבת עולים ביום ראשון שלאחריו.

אבלות בחג ובשבת:

שבת שבתוך השבעה:

השבת אינה מפסיקה את האבלות. אבל מונים את השבת למניין שבעה שהיא קצת דיני אבלות נהגות ביום זה. דיני אבלות שבפרהסיא (שבגלוי) אינם נהגים בו, אבל דיני אבלות שבצנעא נהגים גם בשבת.

ערב שבת:

שעה ורבע קודם שקיעת החמה בערב שבת, מותר לישב על כיסא וספסל ולנעול נעליים גם אם הן מצוחצחות, ומותר לו לצחצח אותם.

בגדי שבת:

נהגים ללבוש בגדי שבת, וכן מותר להחליף לבנים מכובסים וטוב שילבשם אחר תחילה, וכן מותר להציע מפות מכובסות על השולחנות.

דברים שבצנעא:

אבלות של דברים שבצנעא נהגת גם בשבת, ולכן אסור גם בשבת ברחיצה ובתלמוד תורה ובחיי אישות.

התפילות:

מותר לאבל לצאת מביתו בשבת כדי ללכת לבית הכנסת.

אין האבל אומר "הודח" קודם מנחה, ובקבלת שבת אומר רק "מזמור שיר ליום השבת", וכן אינו אומר המשנה "במה מדליקים" אולם יש מקומות שנהגים לומר הכל, ואינם משנים בשום דבר מבכל שבאם מתפללים בבית האבל בשבת בשחרית אומרים "אב הרחמים", ובמנחה אין אומרים פסוק "ואני תפילתי" ואומרים "צדקתך צדק", ואין האבל אומר "ברכי נפשי" בימות החורף ולא "פרקי אבות" בי

קריאת התורה:

אין האבל קורא בתורה בשבת בה חלים עליו דיני אבלות. ואין האבל עולה לתורה אף אם הוא כהן או לוי, ואם אין שם כהן או לוי אחר, טוב שיצא מבית הכנסת בשעה שקוראים לעלות לכהן או ללוי. אבל מותר לכבד אותו בהוצאה והכנסה ובהגבהה וגלילה. אחר קריאת התורה מזכירים נשמת הנפטר בתפילה "א-ל מלא רחמים", ואפילו בשבת שמברכים ברכת החודש שאין מזכירים אז שאר מתים. מותר בשבת לחזור הפרשה "שניים מקרא ואחד תרגום" ואם יום השביעי לאבלות הוא בשבת, ימתין מלחזור עד אחרי יציאתו מבית הכנסת קודם האכילה. יש מתירים ללמוד גם פיוחש רש"י למי שרגיל בכך כל שבת.

הסעודה:

אין האבל אומר "שלום עליכם" בסעודת לילי שבת, וכן במקומות שנהוג לברך הבנים בליל שבת אין לברכם בשבת זו.

מוצאי שבת:

אחר צאת השבת יאמר האבל "ברוך המבדיל בין קודש לחול" בלא שם ומלכות, ואחר כך יחליף בגדיו חול ויחליץ מנעליו. יש מקומות שנהגים שאין אומרים בתפילת ערבית פסוק "ויהי נעם". אחר התפילה אומרים מזמור ט"ז שבתהילים.

הבדלה:

אם האבל מבדיל אינו אומר הפסוקים "הנה א-ל ישועתי וכו'", רק מתחיל מיד בברכות, והמנהג שמברך גם על בשמים.

הפסקת אבלות בחג:

מי שנפטר לו קרוב ונקבר קודם החג ונהג קודם החג אבלות אפילו שעה קלה, החג מבטל ממנו דיני אבלות שבעה. חג נקרא לענין זה, שלושה רגלים פסח, שבועות וסוכות, וכן ראש השנה ויום

ערב החג:

מותר בערב החג אחר חצות לכבס בגדיו אבל לא ילבשו רק בלילה, ויש נהגים לכבס רק סמוך לערב. רחיצה מותרת גם בחמים אחר תפילת מנחה סמוך לערב, וכן שאר מנהגי אבלות. בערב פסח מותר הכל מחצות היום דאז הוא כחג לכל דבר. בערב יום כיפור מותר לרוחץ ולטבול סמוך לערב גם קודם תפילת מנחה, ומותר לו ללכת לבית הכנסת לתפילת מנחה, וכן מותר לו לאכול סעודת מפסקת על כסא וספסל.

מניין השלושים:

בפסח נחשבים האבלות שלפני הפסח והפסח לארבע עשרה יום למנין השלושים, ואחר הפסח צריך להשלים רק שישה עשר יום לתשלום השלושים. וכן בשבועות צריך להשלים אחר החג רק ששה עשר יום. בסוכות נחשבים האבלות שלפניו וחג הסוכות ושמיני עצרת לעשרים ואחד יום ומשלים לאחר החג עוד שמונה ימים לתשלום השלושים. בראש השנה צריך לנהוג אבלות שלשים רק עד יום כיפור, ויום כיפור ממנו אבלות שלשים, וכן ביום כיפור נהג אבלות שלשים עד חג הסוכות וחג הסוכות מבטל אבלות שלשים.

הפסקת אבלות שלשים:

אם נסתיימו שבעת ימי אבלותו קודם החג, ואפילו אם נסתיימו בערב החג בבוקר, החג מבטל ממנו כל הנהגות אבלות שלשים. מותר להסתפר ולהתרחץ סמוך לערב אחר תפילת מנחה, וכשיש צורך גדול אפשר מחצות היום, בערב פסח מותר להסתפר ולהתגלח גם קודם

אבלים על פטירת הוריהם אסורים להסתפר ולהתגלח רק כעבור שלושים יום מהקבורה.

אבלות בחג ובמועדי השנה:

הלוויה:

קודם צאת ההלוויה בחול המועד מחליף האבל בגדיו לבגדי חול וקורע בהם, אחרי הלוויה עושים "שורה" כרגיל רק האבל אינו חולץ מנעליו, ולאחר הלוויה מחליף שוב בגדיו לבגדי חג.

קרעה:

יש קהילות שנהגות שכל הקרבים קורעים בחול המועד, ויש קהילות שנהגות שרק אבלים על הוריהם קורעים, ושאר הקרבים קורעים רק לאחר החג. כל הקרבים מברכים ברכת "דין האמת" בחול המועד.

סעודת הבראה:

אין אוכלים סעודת הבראה ביום טוב, אבל בחול המועד אוכלים כשיושבים על כיסאות רגילים, ואין אוכלים ביצים קשות כרגיל רק מיני מזונות וכדומה. יש קהילות שנהגות שרק אבלים על הורים אוכלים סעודת הבראה, אבל לא על שאר קרבים.

אבלות:

אינו נוהג בחג שום אבלות שבפרהסיא (בגלוי), אבל נוהג דברי אבלות שבצנעא ולכן אסור ברחיצה ובחיי אישות, בערב יום טוב האחרון מותר לרחוץ בחמים וללבוש בגדים מכובסים.

שלושים:

ימי החג נמנים לימי אבלות שלושים, ולכן מסתיימים השלושים אחר שלושים יום מהקבורה. דברי אבלות הנהגות בימי השלושים נוהגות גם בחול המועד.

הדלקת נר:

הנר שרגילים להדליק בימי השבעה, צריך להיות דלוק גם בחול המועד וביום טוב אף שאין יושבים אז "שבעה".

מוצאי החג:

במוצאי החג מתחילים לשבת אבלות שבעה עד עבר שבעה ימים מהחג.

פורים:

פורים אינו מפסיק אבלות כחג, אבל אין נוהגים בו אבלות שבפרהסיא (בגלוי), לא בי"ד באדר גואל בט"ו בין עייחת מוקפות חומה ובין עיירות הפחזות. אבלות בדברים שבצנעא נוהגות גם בפורים ולכן אסור ברחיצה ובתלמוד תורה ובחיי אישות. ימי הפורים נמנים למניין אבלות השבעה. מותר להחליף בגדיו לבגדי חג, אבל צריך למעט במיני שמחה שעושים. בליל פורים אם יכול לסדר מניין בביתו לתפילה ולקראת המגילה, יתפלל ויקרא המגילה בביתו, ואם אי אפשר מותר לו ללכת לבית הכנסת, ביום מותר ללכת לבית הכנסת אף אם הוא יכול לסדר מניין בביתו. קורעים בפורים כל הקרבים, ואחר הלוויה מחליף בגדיו לבגדי חג. אוכלים סעודת הבראה, אבל לא ביצים קשות כנהוג, רק במיני מזונות וכדומה. האבל חייב בסעודת פורים ובמשלוח מנות ומתנת לאביונים, אבל לא ישלח דברים העשויים לשמחה, אבל אין שולחים לאבל משלוח מנות כל השלושים, ולאבלים על הוריהם כל י"ב חודש גם דברים שאינם עשויים

תשעה באב:

בתשעה באב מותר לאבל ללכת לבית הכנסת בלילה וביום עד גמר אמירת "קינות", ומותר לו לעלות לתורה גם בתוך השבעה.

נוסח אזכרה

אזכרה נוסח אשכנז לאיש/אישה

אזכרה נוסח עדות המזרח לאיש

אזכרה נוסח עדות המזרח לאישה

אזכרה נוסח אשכנז לאיש/אישה:

אל מלא רחמים שקן במרחמים, המצא מנוחה נכונה על כנפי השכינה, מעלות קדושים וטהורים כזהר הרקיע מזהירים, את נשמת (פלוגי בן פלוגי) שהלך לעולמו (לנקבה שהלכה לעולמה), בעבור (שפלוגי בן פלוגי) נדב צדקה (שכל הציבור מתפלל) בעד הזכרת נשמתו (נשמתה). לכן, בעל הרחמים יסתירהו (יסתירה) בסתר כנפיו לעולמים, ויצור בצורח החיים את נשמתו (נשמתה). [בגן עדן תהא מנוחתו (מנוחתה)], " הוא נחלתו (נחלתה), וינוח (ותנוח) בשלום על משכבו (משכבה) ונאמר אמא " מלא רחמים אשר בידך נפש כל חי ורוח כל בשר איש יהיה נא לרצון לפניך תורתנו ותפילתנו (ליחיד תורתנו ותפילתנו) בעבור נשמת (פב"פ) וגמול נא עמה בחסדך הגבול לפתח לה שער רחמים וחסד ושערי גן עדן ותקבל אותה באהבה ובחבה ושלח לה מלאכך הקדושים והטהורים להוליכה ולהושיבה תחת עץ החיים אצל נשמות הצדיקים והצדקניות חסידים וחסידות להנות מזיו שכינתך להשביעה מטובך הצפון לצדיקים. והגוף ינוח בקבר במנוחה נכונה בחזרה ובשמחה ושלוש כדכתיב יבא שלום ינוחו על משכבותם הולך נכחו. וכתיב יעלו חסידים בכבוד ירננו על משכבותם. וכתיב אם תשכב לא תפחד ושכבת וערבה שנתך. ותשמור אותנו (לנקבה אותה) מחבט הקבר ומרמה ותולעה ותסלח ותמחול לו על כל פשעיו (לנקבה לה על כל פשעיה) כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא וזכור לו זכותיו וצדקותיו אשר עשה (לנקבה לה זכותיה וצדקותיה אשר עשתה) ותשפיע לו מנשמתו לדשן עצמותיו (לנקבה לה מנשמתה לדשן עצמותיה) בקבר מרב טוב הצפון לצדיקים דכתיב מה רב טובך אשר וכתיב שומר כל עצמותיו אחת מהנה לא נשברה. וישכון (לנקבה ותשכון) בטח בדד ושאגן מפחד רעה ואל יראה (לנקבה תראה) פני גיהנום ונשמתו (לנקבה ונשמתה) תהא צורה בצורח החיים ולהחיותו (לנקבה ולו בתחיית המתים עם כל מתי עמך ישראל ברחמים אמן:

אזכרה נוסח עדות המזרח לאיש:

החכמה מאין המצא ואיזה מקום בינה: אשרי אדם מצא חכמה ואדם יפיק תבונה: מה רב טובך אשר צפנת ליראיך פעלת לחוסים בך נגד בני אדם: מה יקר חסדך אלהים ובני אדם בצל כנפיך יחסיון: ירוין מדשן ביתך ונחל עדניך תשקם:

טוב שם משמן טוב ויום המות מיום הולדו: סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם: יעלזו חסידים בכבוד ירננו על משכבותם: מנוחה נכונה, בישיבה עליונה, תחת כנפי השכינה, במעלת קדושים וטהורים, כזוהר הרקיע מאירים ומזהירים, וחלוץ עצמים, וכפרת אשמים, והרחקת פשע, והרחקת ישע, וחמלה וחינה, מלפני שוכן מעונה, וחולקא טבא לחיי העולם הבא, שם תהא מנת ומחיצת וישיבת נפש השס הטוב (פלוגי). רוח יהוה תניחם בגן עדן, דאתפטר מן עלמא הדין ברעות אלהא מריה שמיא וארעא, מלך מלכי המלכים ברחמיו יסתירהו בצל כנפיו ובסתר אהליו לחזות בנעם יהוה ולבקר בהיכלו, ולקץ הימים יעמידהו ומנחל עדניו ישקהו, ויצחר בצחר החיים נשמתו, וישים כבוד מנוחתו, יהוה הוא נחלתו, וילזה אליו השלום ועל משכבו יהיה שלום, כדכתיב: יבא שלום ימחו על משכבותם הולך נכחו, הוא וכל בני ישראל השוכבים עמו בכלל הרחמים והסליחות וכן יהי רצון ונאמר אמן:

אזכרה נוסח עדות המזרח לאישה:

ואשת חיל מי ימצא, ורחק מפנינים מכרה: שקר החן והבל היפי, אשה יראת יהוה היא תתהלל: תנו לה מפרי ידיו ויהללה בשערים מעשיה: רחמנא דרחמנתא די ליה היא, ובמימריה אתבריאו עלמיא עלמא הדין ועלמא דאתי, וגנז ביה צדקניות וחסדניות דעבדן רעותיה, ובמימריה וביקריה ובתוקפיה יאמר למיעל קדמוהי דזכרן נפש האשה הכבדה והצנועה והנכבדת מרת (פלוגית). רוח יהוה תניחנה בגן עדן, דאתפטר מן עלמא הדין ברעות אלהא מריה שמיא וארעא, המלך ברחמיו יחוס ויחמול עליה, וילזה אליה השלום ועל משכבה יהיה שלום, כדכתיב: יבא שלום ימחו על משכבותם הולך נכחו, היא וכל בנות ישראל השוכבות עמה בכלל הרחמים והסליחות

עלייה לקבר:

בשנה הראשונה אין נוהגים לבקר את הקבר חוץ מיום השביעי ויום השלושים. נוהגים לעלות לקבר ביום השביעי לאבלות, ויום השלושים, ויום הזיכרון של כל שנה. יש נוהגים לא לבקר בבית הקברות בראש חודש, בחנוכה, בפורים ובכל חודש ניסן בחול המועד.

ברכת "אשר יצר אתכם":

אם לא ראה קברי ישראל תוך ל' יום, כשבא לבית הקברות מברך: ברוך אתה ה' אלוהינו מלך העולם אשר יצר אתכם בדין, וזן וכלכל אתכם בדין, והמית אתכם בדין ויודע מספר כלכם בדין, ועתיד להחזיר ולהחיותכם בדין ברוך אתה ה' מחיה המתים, ואחר כך אומר "אתה גיבור" וכו' "עד להחיות מח

סדר פרקי תהילים:

נוהגים בקהילות האשכנזים שכשעולים לקבר ביום כלות השבעה או שלושים או ביום הזיכרון לומר שם לעילוי נשמתו שבעה מזמורי תהילים אלה: ל"ג, ט"ז, י"ז, ע"ב, צ"א, ק"ד, ק"ל ואחר כך אומרים במזמור קי"ט האותיות משמו הפרטי של הנפטר ואותיות נ. ש. מ. ה., ותפילת "אנא" אחר כך מזכירים נשמתו בתפילת "א-ל מלא רחמים" וכשיש מניין אומרים קדיש.

קדושת בית הקברות:

בבית הקברות אין נוהגים קלות ראש, כגון לאכול ולשתות וכן אין להיכנס בלבוש לא צנוע ובגילוי ראש. אין לדרוך על קברים ואין להשען או לשבת על קבר. אין ללכת בבית הקברות כשתפילין בראשו, וכן אין ללכת כשחציצת גלוייה. בסוף הביקור נהוג להניח אבן קטנה על הקבר לכבוד המת לאות ולסימן שפקדו את קברו. נוטלים ידיים ביציאה מבית הקברות.

שנת אבל:

אבלים על הוריהם נהגים מקצת אבלות במשך שנים עשר חודש, מפני כבוד אב ואם. גם בשנה מעוברת נהג אבלות רק שנים עשר חודש, ובחודש הי"ג אינו נהג שום אבלות. השנים עשר חודש מונים מיום הקבורה.

האבלות:

אין להשתתף בשמחות כגון בסעודת נישואין וברית מילה וכדומה. יש מקרים שמותר להשתתף בהם ולק ישי להתייעץ בכל מקרה עם רב. אין ללבוש בגדים חדשים, ובמקום הצורך ייתן לאחר ללבושם יומיים או שלוש תחילה ואחר כך מותר ללבושם. וכן אין ללבוש בגדי שבת בימות החול. צריך לשנות מקום ישיבתו בבית הכנסת, בשבת יש נהגים שאין משנים. כשמזכיר שמועה בשם הנפטר יאמר "הריני כפרת נשמתו" (ובאמו משכבה). לאחר עבר הי"ב חודש יאמר זכרונו לברכה. יש נהגים במשך השנה בלימוד משניות ולעלות בתורה בעליית "מפטיר".

אמירת קדיש:

נהגים שבנים אומרים קדיש על פטירת הוריהם במשך אחד עשר חודש מיום הקבורה, וכתוב במדרשים גודל מעלת אמירתו, ושעל ידי זה פודה אביו ואמו מן הגהנם. יש עדות שנהגות לומר קדיש שנים עשר חודש פחות שבוע. אומרים קדיש גם בשבת ויום טוב. עיקר תועלת אמירתו הוא על ידי הן, ואם אין לנפטר בן או אי אפשר לבן לומר, שוכרים אחד שיאמר קדיש, וצריך האיש ששכח אותו לומר בכל יום בבוקר קודם התפילה שכל הקדישים שאומר היום יהיו לעילוי נשמת פלוני בן פלוני, "ויהי נעם" וכו'. אם הן יכול להתפלל לפני העמוד, מתפלל גם לפני העמוד במשך האחד עשר חודש, חוץ משבת וחגים. התפילה לפני העמוד יותר חשובה מאמירת קדיש. ביום שפוסק לומר קדיש נהגים לעלות לתורה.

יום השנה (יום הזיכרון):

שבת שלפניו:

יש נהגים בשבת שלפני יום הזיכרון לעלות לתורה לעליית "מפטיר" ולהתפלל לפני העמוד בתפילות ולומר קדיש אחר "מזמור ליום השבת" בליל שבת, וקדיש דרבנן אחר התפילה, ולהתפלל לפני העמוד בערבית במוצאי שבת.

יום הזיכרון:

נהגים שהבן מתפלל לפני העמוד ביום הזיכרון להורים בכל התפילות ואומר כל הקדישים, אם לא אמר קדיש ביום הזיכרון יאמר בתפילת ערבית שלאחריו. נהגים לעלות לתורה, ואם חל יום הזיכרון בימים שאין קוראים בהם בתורה, יש נהגים לעלות לתורה בימים שלו.

הדלקת הנר:

נהגים להדליק נר שיהיה דלוק בכל המעט לעת של יום הזכרון. יש מדליקים הנר בבית, ויש מדליקים בבית הכנסת.

לימוד משניות:

נהגים ללמוד משניות לעילוי נשמת הנפטר, והמנהג ללמוד פרקי משניות שמרכיבת שמו של הנפטר, ואחר כך לומדים ארבע משניות האחרונות מפרק ז' ממסכת מקוואות שהם מתחילות באותיות נ. ש. מ. ה. ולאחריו אומרים תפילת "אנא" והבנים אומרים "קדיש דרבנן". וכשאינן בנים אומרים הקדיש קרובים אחרים.

השתטחות על הקבר:

נהוג לעלות לבקר בבית הקברות על הקבר, ואומרים פרקי תהילים ותפילת "אנא" ומזכירים נשמתו בתפילת "א-ל מלא רחמים". וכשיש מניין אומרים קדיש.

מנהגי אבלות:

נהגים לא להשתתף בשמחת נישואין ביום הזיכרון.

זמנ:

יום הזיכרון הוא ביום המיתה ולא ביום הקבורה גם בשנה הראשונה, ואם נתאחרה קבורתו אחר שני ימים או יותר ישנם הנהגים בשנה הראשונה לקבוע את יום הזיכרון הראשון ביום הקבורה, ובשנים שלאחריו ביום המיתה. אם נפטר באדר בשנה פשוטה, בשנה מעוברת יש הנהגים לקבוע יום הזיכרון באדר א', ויש הנהגים באדר ב', ויש מחמירים לקבוע בשניהם.

הזכרת נשמות:

נהגים להזכיר נשמות בתפילת "א-ל מלא רחמים" בשנה הראשונה בשבתות של כל השנה, ובשבת שלפני יום הזיכרון. עיקר התועלת הוא בנתינת הצדקה לעילוי הנשמה. בימים שאין אומרים בהם תחנון אין אומרים הזכרת נשמות.

יזכור:

נהגים להתפלל תפילת "יזכור" כל אחד לעילוי נשמת הוריו וקרוביו ב - ד' פרקים בשנה: ביום הכיפורים, בשמיני עצרת, בשביעי של פסח ובחג השבועות.

שמועה מפטירת קרוב:**שמועה קרובה:**

קרוב שלא מדע לו מפטירת קרוב בעת הפטירה והשבעה, ומדע לו אחר כך בתום השלושים או ביום השלושים למיתה, נקראת שמועתו "שמועה קרובה". בשמועה קרובה חייב האבל לנהוג אבלות שבעה ושלושים מיום השמיעה.

שמועה רחוקה:

אם הגיע אליו השמועה אחר שלושים למיתה אפילו בליל שלושים ואחד נקראת שמועתו "שמועה רחוקה". בשמועה רחוקה אינם נוהגים אבלות רק שעה קלה, וגם אז אינם נוהגים כל דיני האבלות רק די במעשה אחת של אבל כגון חליצת הנעליים או להתיישב בכיסא נמוך, ומיד אחר כך הוא יכול לנעול נעליו או לקום מהכיסא. בתוך המעת לעת לשמיעתו, ואם לא ברך בתוך המעת לעת שוב אינו מברך. בשמועה על פטירת הורים צריך לקרוע כל בגדיו לעולם. אינו חייב באכילת סעודת הבראה. אם שמע בשבת או ביום טוב אינו נוהג בהם שום מנהג אבלות, גם לא דברים שבצנעא. אם לא נהג אבלות בשעת השמיעה צריך להשלימו אחר כך. אבלים על הורים חייבים באבלות י"ב חודש עד גמר השנה מהפטירה.

חיוב הודעה:

אין חיוב להודיע לקרובים שמת להם מת. וכל זמן שלא נודע להם אין עליהם שום חיובי אבלות. ולכן אפילו מי שיודע מותר להזמין לסעודת נישואין ושאר שמחות. אם הם שואלים אין לשקר להם ולומר שהוא בנים זכרים המנהג להודיעם על פטירת הוריהם כדי שיאמרו "קדיש". בחגים וכן בפורים אין להודיעם מפני מניעת שמחה.

דף ראשי | חזון המוצר | שאלות | מוצרים | שרותים נוספים | גלריה

[הקמת אתרים](#) – חברה המתמחה בהקנ

כל הזכויות שמורות לחברת נר ושם בע"מ
טלפון : 050-9660615 08-8666900
דוא"ל: nervashem@gmail.com
רחוב דוד וולפסון 7 אשדוד מיקוד 77511